

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY-ND 4.0 International) license
<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0>

p-ISSN 0551-911X, e-ISSN 2353-8104

Received: 16 January 2026

Revised: 30 January 2026

Accepted: 10 March 2026

Published: 25 June 2026

<https://doi.org/10.21697/pk.2026.69.2.02>

PRZEMYSŁAW JANOWSKI

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

przemek.janowski1129@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0007-6076-6875>

ISTOTA DOWODU Z ZEZNAŃ ŚWIADKA W MAŁŻEŃSKICH PROCESACH KANONICZNYCH

Treść: Wstęp; 1. Definicja świadka w prawie kanonicznym; 2. Istota dowodu z zeznań świadka w przepisach ogólnych; 3. Istota dowodu z zeznań świadka w małżeńskich procesach kanonicznych; 3.1. Istota dowodu z zeznań świadka w procesach o stwierdzenie nieważności małżeństwa; 3.2. Istota dowodu z zeznań świadka w procesie o separację; 3.3. Istota dowodu z zeznań świadka w procesie o rozwiązanie małżeństwa ważnie zawartego, lecz niedopełnionego; 3.4. Istota dowodu z zeznań świadka w procesie o domniemaną śmierć współmałżonka; Zakończenie

Wstęp

Postępowanie dowodowe stanowi jeden z elementów każdego procesu, zarówno regulowanych przez ustawodawcę państwowego jak i prawodawcę kościelnego. Etap ten pozwala na zapoznanie się ze stanowiskiem każdej ze stron procesu oraz umożliwia sądowi ustalenie stanu faktycznego sprawy, a w konsekwencji wydanie orzeczenia.

Katalog dowodów dopuszczanych zarówno przez ustawodawcę polskiego, jak i prawodawcę kościelnego ma charakter otwarty. Wskazanie, że dowodem w sprawie może być wszystko to, co jest istotne dla rozstrzygnięcia, przybiera różne formy. Na przykład, prawodawca kościelny w kan. 1527 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego stanowi: „mogą być przytoczone dowody jakiegokolwiek rodzaju, które

wydają się pożyteczne do rozpoznania sprawy i są godziwe”. Już na wstępie przepisów procesowych dotyczących dowodów podkreśla, że dowodem w procesie kanonicznym może być w zasadzie wszystko, co jest bądź może być istotne dla sprawy i jest godziwe. W dalszej części Kodeksu prawodawca kościelny wymienił poszczególne dowody, które najczęściej występują w procesie.

Inny zabieg legislacyjny zastosował polski ustawodawca. W Kodeksie postępowania cywilnego ustawodawca przedstawił katalog stosowanych środków dowodowych, pozostawiając kwestie związane z innymi dowodami (art. 305-309) na końcu przepisów regulujących dowody. W odróżnieniu od prawodawcy kościelnego, polski ustawodawca nie uregulował ich szczegółowo, ograniczając się do odesłania do pozostałych przepisów co do sposobu ich przeprowadzenia¹.

Jednym z dowodów, który został szczegółowo uregulowany zarówno przez prawodawcę kościelnego, jaki ustawodawcę polskiego, jest dowód z zeznań świadka. Dowód ten często występuje w postępowaniu sądowym, niezależnie od jego charakteru – czy to w sprawach karnych, czy w sprawach małżeńskich. Świadek często posiada wiedzę na temat okoliczności sprawy, które mogą mieć istotny wpływ na jej rozstrzygnięcie. Dowód z zeznań świadka jest szczególnie istotny w sprawach małżeńskich, gdzie świadkami są przeważnie osoby bliskie stronom².

W sprawach małżeńskich regulowanych przez prawodawcę kościelnego znaczenie dowodu z zeznań świadka zależy od rodzaju procesu oraz – w przypadku spraw o stwierdzenie nieważności małżeństwa – między innymi od tytułu nieważności małżeństwa. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie istoty dowodu z zeznań

---

¹ Przykładowo, zgodnie z treścią art. 308 kpc, „dowody z innych dokumentów niż wymienione w art. 243¹, w szczególności zawierających zapis obrazu, dźwięku albo obrazu i dźwięku, sąd przeprowadza, stosując odpowiednio przepisy o dowodzie z oględzin oraz o dowodzie z dokumentów”. Natomiast zgodnie z treścią art. 309 kpc, „sposób przeprowadzenia dowodu innymi środkami dowodowymi niż wymienione w artykułach poprzedzających określi sąd zgodnie z ich charakterem, stosując odpowiednio przepisy o dowodach”.

² Na przykład: członkowie rodziny, znajomi, przyjaciele.

świadka oraz znaczenia jego zeznań w procesach małżeńskich regulowanych przez prawodawcę kościelnego.

1. Definicja świadka w prawie kanonicznym

Prawodawca kościelny nie zdefiniował pojęcia „świadek”, koncentrując się na zagadnieniach związanych z samym świadkiem, jak między innymi: określenie, kto może być świadkiem, obowiązek stawiennictwa, obowiązek mówienia prawdy oraz prawo do zwrotu kosztów związanych ze stawiennictwem. W literaturze prawa kanonicznego można znaleźć różne definicje świadka. Zdaniem R. Sztymilera, o świadkach można mówić w znaczeniu potocznym i procesowym. W znaczeniu potocznym świadkiem jest osoba obecna przy sporządzaniu jakiegoś aktu prawnego lub przy jakimś innym wydarzeniu i mogąca udzielić informacji na temat owego zdarzenia. Świadkiem w znaczeniu procesowym, czyli ścisłym, jest osoba niebędąca stroną sporu, mogąca dostarczyć sędziemu obiektywnych informacji o faktach lub okolicznościach mogących mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy (Sztymiler 2007, 198-199). T. Pawluk definiuje świadka jako osobę obecną przy sporządzaniu jakiegoś aktu prawnego bądź mogącą udzielić informacji o jakimś wydarzeniu na podstawie własnych spostrzeżeń (Pawluk 2016, 260). Zdaniem R. Dappy, o świadkach można mówić w dwojakim sensie: potocznym i ścisłym. Potocznie rzecz ujmując, świadkiem jest każda osoba obecna przy jakimkolwiek wydarzeniu mogąca zdać o nim sprawę. W sensie ścisłym, czyli procesowym, świadkiem jest osoba niebędąca ani stroną sporu, ani członkiem Trybunału, która potrafi dostarczyć sędziemu obiektywnych informacji dotyczących przedmiotu sporu, a mogących mieć wpływ na jego rozstrzygnięcie (Dappa 2016, 25).

W ramach rozbudowanej struktury podziału dowodów osobistych, w prawie kanonicznym można wyróżnić świadka zwyczajnego i świadka kwalifikowanego (Adamczewski 2023, 13, Grochowska 2018, 174). Świadkiem zwykłym jest osoba prywatna, inna niż świadek urzędowy (Grochowska 2018, 174). Świadkami kwalifikowanymi są osoby pełniące funkcje urzędowe, składające zeznania w związku ze sprawowanym przez siebie urzędem i łączącymi się z tym obowiązkami

(Grochowska 2018, 174) Świadkiem kwalifikowanym można zatem nazwać osobę, która w związku z pełnieniem określonego urzędu składała zeznania o działaniach przez siebie podjętych.

Zeznanie jednego świadka nie może być pełnym dowodem, chyba że chodzi o świadka kwalifikowanego, który zeznaje o sprawach dokonanych z urzędu, albo okoliczności rzeczy lub osób sugerują inaczej (CIC/83, kan. 1573). Dowód z jednego świadka, jego konstrukcja oraz stosowanie, w stosunku do dowodu ze świadków jest wyjątkowym środkiem dowodowym, ponieważ życie toczy się zazwyczaj na oczach wielu ludzi (Grzywacz 1985, 32). Zeznania jednego świadka nie są równoznaczne z pełnym dowodem, jednak w przypadku braku innych świadków należy polegać na zeznaniach jednego świadka, pod warunkiem, że są one wystarczająco potwierdzone przez szereg innych okoliczności dowodowych (Karp 2019, 181).

Literatura prawa kanonicznego przedstawia różne definicje świadka, przy czym każda z nich ma element wspólny: świadek jest osobą posiadającą wiedzę na temat zdarzenia, które jest przedmiotem procesu. Wiedza ta może być istotna dla rozstrzygnięcia sprawy, przy czym ocena jej znaczenia oraz wiarygodności zeznań należy do sądu. Przy ocenie zeznań sędziego, żądając w razie potrzeby świadectw kwalifikacyjnych, winien wziąć pod uwagę: jaki jest stan osoby i jaka jej uczciwość, czy zeznanie jest na podstawie własnej wiedzy, zwłaszcza z osobistego widzenia i słyszenia, czy jest opinią świadka, opiera się na pogłoskach lub na zasłyszaniu od innych, czy świadek jest stały i trwale ze sobą zgodny, czy też zmienny, niepewny lub chwiejny, czy ma współświadków zeznania i czy jego zeznanie jest potwierdzone lub nie przez inne elementy dowodowe (CIC/83, kan. 1572). Dla dowodów osobowych, takich jak oświadczenia stron i zeznania świadków, należy zastosować przysięgę i świadectwa kwalifikacyjne (Witkowski 2014, 105). Przysięga może motywem do mówienia prawdy (Pisz 2018, 257).

Świadkiem w procesie kanonicznym może być w zasadzie każda osoba, o ile jej zeznanie jest istotne dla sprawy i nie zachodzą przesłanki wykluczające ją z pełnienia tej roli. Wszyscy mogą być świadkami, chyba że prawo wyraźnie ich wyklucza, bądź zupełnie, bądź

częściowo (CIC/83, kan. 1549). Nie należy dopuszczać do składania zeznań małoletnich poniżej czternastego roku życia i upośledzonych umysłowo; mogą być jednak przesłuchani na mocy dekretu sędziego, w którym uzasadni się taką potrzebę (CIC/83, kan. 1550 § 1). Za niezdolnych należy uznać tych, którzy są stronami w sprawie albo występują w sądzie w imieniu stron, sędziego i jego asystentów, adwokata oraz innych, którzy pomagają lub pomagali stronom w tej sprawie, kapłanów w odniesieniu do wszystkiego, co poznali z sakramentalnej spowiedzi, chociażby penitent prosił o ujawnienie tego; co więcej, tego, co przez kogokolwiek i w jakikolwiek sposób zostało usłyszane z okazji spowiedzi, nie można w sądzie przyjąć nawet jako śladu prawdy (CIC/83, kan. 1550 § 2).

2. Istota dowodu z zeznań świadka w przepisach ogólnych

Dowód z zeznań świadka należy do dowodów o charakterze osobowym. Świadkiem jest zawsze osoba fizyczna posiadająca wiedzę na temat tego, co jest przedmiotem postępowania sądowego, lub była obecna przy zdarzeniu będącym przedmiotem analizy sądu. Fakt, że świadkiem jest osoba fizyczna, niesie ze sobą konsekwencje zarówno dla samego świadka, jaki dla sądu. Dowód z zeznań świadków jest najobszerniej uregulowany przez prawodawcę kościelnego, co stanowi słuszne rozwiązanie. Literatura podkreśla, że zeznania świadków są najczęstszym środkiem dowodowym w każdym procesie (Pawluk 1971, 269). Prawodawca kościelny, uznając świadka za osobę fizyczną, określa jego uprawnienia oraz obowiązki wynikające zarówno z przepisów prawa, jak i pouczeń sądu.

Z zastrzeżeniem przepisu kan. 1550 § 2, 2°, z obowiązku udzielania odpowiedzi są zwolnieni: „duchowni, w odniesieniu do tego, co zostało im ujawnione z racji sprawowania świętej posługi; urzędnicy świeccy, lekarze, położne, adwokaci, notariusze i inni zobowiązani do zachowania tajemnicy urzędowej, chociażby z racji udzielenia porady w zakresie spraw objętych tą tajemnicą” (CIC/83, kan. 1548 § 2 1°) oraz ci, „którzy obawiają się, że z powodu ich zeznań może ich samych albo współmałżonka, albo bliskich krewnych lub powinowatych dotknąć zniesławienie, niebezpieczne szykany albo inne poważne zło” (CIC/83,

kan. 1548 § 2 2°). Prawo do zwolnienia z obowiązku składania zeznań, z którego korzystają wyżej wymienione osoby, jest związane z konkretnymi pytaniami i wiedzą chronioną tajemnicą zawodową (Lüdicke 2015, 334). Zwolnienie z obowiązku składania zeznań jest również uzasadnione w przypadku osób, które obawiają się, że może zostać wyrządzona szkoda materialna lub niematerialna im samym, osobom, z którymi łączą je więzy krwi lub więzy prawne, albo ich małżonkom (Lüdicke 2015, 334). Z obowiązku udzielenia odpowiedzi są zwolnieni biskupi w odniesieniu do tego, co mi przekazano z racji sprawowania świętej posługi (Rozkrut et. al. 2007, 270). Osoba wezwana na rozprawę powinna poinformować sąd, jeśli spełnia któryś z wyżej wymienionych warunków, a sąd wówczas powinien zaniechać jej przesłuchania.

Świadkowi przysługuje prawo zarówno do odmowy składania zeznań, jak i do odmowy udzielenia odpowiedzi na konkretne pytanie (Pisz 2018, 257). Korzystanie z tego prawa nie zawsze jest właściwe. Jeśli świadek posiada wiedzę istotną dla przedmiotu postępowania, jego zeznanie może ułatwić ustalenie zasadności roszczenia strony powodowej oraz ocenę, czy roszczenie zasługuje na uwzględnienie. Jest to szczególnie istotne w sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa, gdzie zeznania świadków mogą podać w wątpliwość tytuły nieważności małżeństwa podnoszone przez małżonka lub wskazać inny tytuł, który uzasadniałby orzeczenie nieważności. Jeżeli pracownik lub pomocnik Trybunału mógłby być ważnym świadkiem w procesie, powinien zgłosić swoje wyłączenie z udziału w rozpatrywaniu sprawy. Kodeks nie określa, kto jest pomocnikiem strony, dlatego należy przyjąć, że są to osoby, które wiedzę o danej sprawie uzyskały poprzez udział w jej rozpatrywaniu.

Wezwanie świadka wiąże się z obowiązkiem stawiennictwa na rozprawie, co oznacza, że świadek jest zobligowany do przyjazdu do sądu, a to skutkuje wygenerowaniem kosztów związanych ze stawiennictwem oraz częściową utratą zarobku. Świadkom, według słusznego oszacowania dokonanego przez sędziego, należy zwrócić zarówno poniesione wydatki, jak i wynagrodzić utratę zysku spowodowaną składaniem zeznań (CIC/83, kan. 1571).

Świadkowie, pytani przez sędziego zgodnie z przepisami prawa, obowiązani są wyjawić prawdę (CIC/83, kan. 1548 § 1), czyli bez zatajania faktów, które są przedmiotem dochodzenia sędziowskiego i mają posłużyć do rozpoznania danej sprawy (Pawluk 2016, 263). Sędzia powinien przypomnieć świadkowi, że ma poważny obowiązek mówić całą prawdę i tylko prawdę (CIC/83, kan. 1562 § 1). Osoba chcąca przekazać prawdę i będąc wolna od zaburzeń psychicznych, zawsze ma do czynienia z fizjologią pamięci, z własnymi cechami charakterystycznymi i poruszeniami emocjonalnymi, tak iż w zeznaniach mogą ujawniać się ich wpływy, które rzutują zarówno na operację przywoływania faktów z pamięci, jak i relacjonowania w toku instrukcji sprawy (Zuanazzi 2006, 285-286). Nawet jeśli dwie osoby postrzegają od tym samym kątem to samo wydarzenie, w swojej pamięci mogą jednak przechowywać je w zupełnie inny sposób (Czujek 2016, 97).

Sędzia ma nakazać świadkowi złożenie przysięgi zgodnie z kan. 1532. Jeżeli świadek odmówi jej złożenia, ma być przesłuchany niezaprzysiężony (CIC/83, kan. 1562 § 2). Zanim sędzia odbierze przysięgę zobowiązującą świadka do mówienia prawdy, powinien zweryfikować za pomocą dokumentu tożsamość zeznającego (Krzywkowska 2019, 144). Świadek prawidłowo wezwany powinien się stawić albo zawiadomić sędziego o przyczynie swojej nieobecności (CIC/83, kan. 1557). Świadek przybywa do sądu po wcześniejszym otrzymaniu wezwania. (Krzywkowska 2019, 143). Spoczywający na świadku obowiązek stawienia się na wezwanie sędziego opiera się na takim rozumieniu dobra publicznego, które domaga się, aby sprawiedliwość była właściwie wymierzana, a do tego może być konieczne świadectwo osób znających fakty, które są przedmiotem sporu (del Amo 2023, 957). Jeżeli natomiast świadek został wezwany nieprawidłowo (np. wezwanie zostało wysłane na niewłaściwy adres), nie poniesie żadnych konsekwencji.

Świadkowie powinni zeznawać ustnie i bez czytania, chyba że chodzi o rachunki i rozliczenia; w takim bowiem przypadku mogą się posługiwać przyniesionymi notatkami (CIC/83, kan. 1566). Regułą jest, że świadek składa zeznania w formie ustnej. Jeśli są niemi lub głusi, korzystają z pomocy tłumacza przysięgłego lub, jeśli jest to

możliwe, składają zeznanie na piśmie (Karp 2019, 182). W sytuacji trudnej do objęcia pamięcią albo celem zapewnienia wierności istniejącym już urzędowym sprawozdaniom można posłużyć się także zapiskami (Krukowski 2007, 218-219).

Świadkowie powinni być przesłuchani raz w toku całego postępowania, choć prawodawca kościelny przewiduje wyjątek. Świadkowie, chociaż już przesłuchani, mogą zostać, bądź to na wniosek strony, bądź też z urzędu, ponownie wezwani na przesłuchanie przed ogłoszeniem akt, czyli zeznań, jeżeli sędzia uzna to za konieczne lub pożyteczne, o ile nie ma żadnego niebezpieczeństwa zmywy lub przekupstwa (CIC/83, kan. 1570).

3. Istota dowodu z zeznań świadka w małżeńskich procesach kanonicznych

3.1. Istota dowodu z zeznań świadka w procesach o stwierdzenie nieważności małżeństwa

Przez kanoniczne sprawy o nieważność węzła małżeńskiego należy rozumieć roztrząsanie przed sądem kościelnym sporu, czy dane małżeństwo zostało zawarte nieważnie z punktu widzenia prawa kanonicznego, a tym samym pozostaje nieważne (Pawluk 1973, 13). Proces o stwierdzenie nieważności małżeństwa ma na celu ustalenie, czy zachodzą przesłanki pozwalające na stwierdzenie, że małżeństwo zostało zawarte nieważnie.

Sytuacja procesowa świadka w sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa zależy od trzech czynników. Pierwszy dotyczy tego, która strona go powołuje – strona wnosząca o stwierdzenie nieważności małżeństwa czy strona wnosząca o stwierdzenie, że nie zachodzą przesłanki pozwalające na uznanie nieważności węzła małżeńskiego lub że ma miejsce sytuacja, gdy przesłanka nieważności małżeństwa dotyczy małżonka wnoszącego skargę. Drugim czynnikiem jest tytuł nieważności małżeństwa. Trzeci czynnik odnosi się do trybu procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa.

W przypadku pierwszego czynnika świadek powołany przez stronę powodową zeznawałby na okoliczność, że zaistniały przesłanki

uzasadniające roszczenie strony dotyczące stwierdzenia nieważności małżeństwa. Jeśli świadek został wezwany na rozprawę, musiałby zeznawać co do faktu istnienia okoliczności uzasadniających stwierdzenie nieważności małżeństwa. Wielu świadków zeznaje nie tyle to, co jest prawdziwe, ile to, co w ich mniemaniu będzie użyteczne, by tylko małżonkowie, być może ich bliscy przyjaciele, uzyskali uwolnienie się od węzła małżeńskiego (Góralski 2014, 6). Świadek, składając zeznania, może opisać sytuacje, w których się znalazł i które mogą wzmocnić stanowisko co do stwierdzenia nieważności małżeństwa. Takimi sytuacjami mogą być np. kłótnie małżonków czy używanie przez małżonków wobec siebie wzajemnie obraźliwych słów.

Świadek nie powinien szczegółowo przedstawiać sytuacji, w jakiej się znalazł, ani rozmów z jednym czy drugim małżonkiem, jeżeli mogłoby to narazić go na zniesławienie lub inne dolegliwości. Niezależnie od tego, która strona go wezwała, świadek powinien być dokładnie przesłuchany.

Tylko świadek zdolny do wyjawienia prawdy może być przydatny w procesie o nieważność małżeństwa. Generalnie należy przyjąć, że ludzie mogą i chcą zeznawać prawdę w procesach sądowych. Ta skłonność do mówienia prawdy może być wzmocniona motywami moralnymi i religijnymi, m.in. przez złożenie przysięgi (Witkowski 2014, 93). Tylko ta osoba, która posiada wiedzę na temat danego małżeństwa i w dodatku chce tą wiedzą się podzielić, może być przydatnym świadkiem i stanowić dla sędziego kościelnego ważny dowód w sprawie (Dappa 2015, 80-81)

Dla istoty dowodu z zeznań świadka ważne są także tytuły nieważności małżeństwa podnoszone przez małżonka w skardze powodowej. Tytuł nieważności małżeństwa pozwala ustalić zasadność przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka oraz kierunek jego przesłuchania. Nie ma potrzeby przesłuchiwania świadka w przypadku, gdy podnoszonym tytułem nieważności małżeństwa jest przykładowo wiek (CIC/83, kan. 1083), otrzymanie święceń (CIC/83, kan. 1087), publiczne śluby czystości (CIC/83, kan. 1088), pokrewieństwo (CIC/83, kan. 1091) lub powinowactwo (CIC/83, kan. 1092). Sąd może uzyskać informacje o tych przeszkodach od samych małżonków,

z dokumentów załączonych do skargi, z innych dowodów, od stowarzyszenia życia apostołskiego lub instytutów życia konsekrowanego. W innych przypadkach, takich jak niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich z przyczyn natury psychicznej (CIC/83, kan. 1095 n. 3°), błąd co do osoby (CIC/83, kan. 1097 § 1) lub podstęp (CIC/83, kan. 1098), zeznania świadka mogą stanowić istotny środek dowodowy pozwalający ustalić, czy podnoszony tytuł nieważności małżeństwa jest zasadny. Wiedza świadka o tytule nieważności małżeństwa może pochodzić od samego małżonka, członków jego rodziny lub innych osób, z którymi ma lub miał kontakt, np. znajomych z pracy. Zeznanie świadka pozwoliłoby na wzmocnienie wiarygodności innych dowodów przeprowadzonych przez sąd.

Nie można pominąć wpływu trybu procesu na sytuację świadka. Procesy o stwierdzenie nieważności małżeństwa mogą być prowadzone w trzech trybach: zwykłym, skróconym i dokumentalnym. Poczynione wyżej uwagi dotyczące świadków mają znaczenie w procesie zwykłym. W procesie skróconym i dokumentalnym dowód z zeznań świadka może okazać się ryzykowny, gdyż przeprowadzenie go może wydłużyć proces. W tych procesach ważne jest szybkie rozpatrzenie sprawy, a zeznania świadka mogą być uzależnione od czynników takich jak dojazd do sądu, wyjazdu za granicę czy choroba świadka. Dlatego w procesie skróconym i dokumentalnym należy rozważyć zaniechanie przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka, biorąc pod uwagę szybkość postępowania oraz inne dowody, które w sposób oczywisty wskazują na nieważność małżeństwa.

3.2. Istota dowodu z zeznań świadka w procesie o separację

Przez separację w kanonicznym prawie małżeńskim należy rozumieć rozłączenie małżonków od wspólnego łoża, stołu i mieszkania, mimo dalszego trwania między nimi węzła małżeńskiego, uniemożliwiającego zawarcie nowego małżeństwa. Separacja jest nadzwyczajnym środkiem do uniknięcia niebezpieczeństw, jakie niekiedy grozi małżonkom na skutek wspólnego pożycia (Pawluk 1971, 355). Separacja zawiera w sobie nie tylko zawieszenie wspólnoty życia oraz obowiązku życia wspólnego, ale zawiesza całość praw i obowiązków

małżeńskich (Hervada 2023, 698). Separacja małżonków może być wieczysta, tzn. do końca życia małżonków, albo czasowa, czyli na pewien, mniej lub więcej określony, przeciąg czasu (Pawluk 1971, 354). Orzeczenie separacji rozdziela prawnie małżonków przy zachowaniu węzła małżeńskiego.

Prawodawca kościelny przewidział dwie sytuacje uzasadniające orzeczenie separacji. Pierwszą z ich jest dopuszczenie się przez jedno z małżonków cudzołóstwa, chyba że drugie zgodziło się na cudzołóstwo albo stało się jego przyczyną, albo samo także popełniło cudzołóstwo (CIC/83, kan. 1152 § 1). Drugą z nich jest sytuacja, w której jedno z małżonków stanowi źródło poważnego niebezpieczeństwa dla duszy lub ciała drugiej strony, albo dla potomstwa, lub w inny sposób czyni zbyt trudnym życie wspólne (CIC/83, kan. 1153 § 1). Przesłankami uzasadniającymi wszczęcie separacji są zatem: cudzołóstwo, poważne zagrożenie dla zdrowia i życia jednego ze współmałżonków, zagrożenie dla duszy współmałżonka, poważne niebezpieczeństwo dla wspólnych małoletnich dzieci małżonków, inne okoliczności uniemożliwiające wspólnotę małżeńską (Kasprzyk 2003, 98-99, Latosiński 2021, 352-354, Gołąb 2002-2003, 286)

Sytuacja procesowa świadka w sprawach o separację zależy od trzech czynników. Po pierwsze – od tego, która strona wnosi o przesłuchanie świadka. Po drugie – od przyczyny wszczęcia sprawy o separację. Po trzecie – od trybu procesu.

W pierwszym przypadku świadek powoływany przez stronę powodową zeznaje na okoliczność istnienia przyczyny wszczęcia sprawy o separację, wskazanej w pozwie. Jeśli świadek został powołany przez stronę pozwaną, zeznaje na okoliczność braku przyczyn uzasadniających orzeczenie separacji.

Jeżeli przyczyną wszczęcia sprawy o separację jest cudzołóstwo jednego z małżonków, zeznanie świadka może dostarczyć informacji, czy pozwany faktycznie dopuścił się cudzołóstwa i czy zrobił to świadomie. Cudzołóstwo musi być aktem świadomym i dobrowolnym (Horosz 2012, 41). Musi być także cielesne, dlatego też listy miłosne, pocałunki oraz flirt nie będą wyczerpywały tej przesłanki (Horosz 2012, 41). Świadek mógłby uzyskać informacje o cudzołóstwie od

samego małżonka, który je popełnił, lub stąd że sam był naocznym świadkiem zdarzenia.

Jeżeli przyczyną wszczęcia sprawy o separację jest zagrożenie dla zdrowia lub życia jednego ze współmałżonków, zagrożenie dla duszy współmałżonka, poważne niebezpieczeństwo dla wspólnych małoletnich dzieci lub inne okoliczności uniemożliwiające kontynuowanie wspólnoty małżeńskiej, zeznania świadka pozwolą ustalić, czy jedno z małżonków dopuszcza się zachowań stanowiących niebezpieczeństwo dla drugiego lub ich dzieci. Może być to znęcanie się fizyczne lub psychiczne, a także każde zachowanie małżonka, które grozi spowodowaniem utraty lub poważnego zachwiania wiary współmałżonka lub potomstwa (Latosiński 2021, s. 354), a także. Świadek może uzyskać informacje o istniejących niebezpieczeństwach nie tylko od poszkodowanego małżonka, także od innych osób pozostających z nim w kontakcie, np. rodzeństwa, rodziców, dzieci czy znajomych z pracy.

Sprawa o separację może być prowadzona w dwóch trybach: w trybie zwykłego procesu spornego oraz w trybie ustnego procesu spornego. W przypadku pierwszego z nich wskazane wyżej uwagi znajdują zastosowanie. W drugim przypadku dowód z zeznań świadków może okazać się zbędny oraz prowadzić do niepotrzebnego przedłużenia postępowania. Założeniem ustnego procesu spornego jest bowiem szybkie rozpatrzenie sprawy.

W sprawach o separację zasadnym jest zapytać świadka, czy jego zdaniem istnieje szansa przywrócenia wspólnego pożycia małżeńskiego. Separacja rozdziela małżonków, ale wciąż pozostają oni złączeni węzłem małżeńskim. Prawodawca kościelny zachęca małżonków do powrotu do wspólnego pożycia nawet po błędach popełnionych jedno z nich. Dlatego, mimo konfliktu między małżonkami, sąd powinien zapytać świadka, czy według jego opinii małżonkowie darzą się wystarczająco silnym uczuciem, aby byli skłonni darować sobie wzajemnie winy.

3.3. Istota dowodu z zeznań świadka w procesie o rozwiązanie małżeństwa ważnie zawartego, lecz niedopełnionego

Proces w sprawach o rozwiązanie małżeństwa ważnie zawartego, lecz niedopełnionego jest jedynym procesem, w jakim prawodawca kościelny dopuszcza rozwiązanie węzła małżeńskiego. Tylko małżonkowie lub jedno z nich, chociażby wbrew woli drugiego, mają prawo prosić o łaskę dyspensy od małżeństwa zawartego a niedopełnionego (CIC/83, kan. 1697).

W sprawach o uzyskanie dyspensy od małżeństwa ważne zawartego, lecz niedopełnionego, świadkowie mogą pełnić dwie funkcje: zeznawać o prawdomówności stron albo zeznawać bezpośrednio o fakcie niedopełnienia małżeństwa. Należy ich powoływać przede wszystkim spośród krewnych stron oraz ich bliskich sąsiadów lub przyjaciół, dobrze znających zarówno same strony jak i ich pożycie małżeńskie (Pawluk 2016, 340). Świadkiem, który może zeznawać bezpośrednio o niedopełnieniu małżeństwa, może być również lekarz seksuolog, który złoży zeznania na podstawie informacji uzyskanych od jednej ze stron lub przedstawi wyniki badań przez siebie sporządzone. Sędzia powinien zawsze pytać strony o przesłanki do udzielenia dyspensy. Tego rodzaju pytania należy stawiać również świadkom, jeżeli można przypuszczać, że są zorientowani w sprawie (Pawluk 1973, 344). Zeznania świadków należy oceniać według wskazań kan. 1572 (de Jesus Ribeiro 2022, 113).

Zeznania świadków „septimae manus” nie stanowią pełnego środka dowodowego, lecz jedynie wzmacniają zeznania stron, chyba że są wspomagane innymi poszlakami lub środkami dowodowymi. Zeznania tych świadków tym większą przedstawiają wartość, im lepsze świadectwo uczciwości posiadają sami świadkowie. Można ich potraktować jako świadków naocznych, zasługujących na wiarę, jeżeli o niedopełnieniu małżeństwa dowiedzieli się od samych małżonków albo od ich rodziców w czasie niepodejrzanym (Pawluk 1973, 345). Jeżeli świadkowie zeznają wprost o faktach dotyczących niedopełnienia małżeństwa, powinni wyjaśnić od kogo, kiedy i w jaki sposób dowiedzieli się o nich (Pawluk 2016, 340). Możliwe jest zeznanie świadków z własnej wiedzy, chociaż taka wiedza w praktyce dostarcza

jedynie poszlak pozwalających na poznanie sprawy i stwierdzenie faktu niedopełnienia zawartego małżeństwa (del Amo 2023, 1048).

W sprawach o uzyskanie dyspensy od małżeństwa ważne zawarte, lecz niedopełnione, sytuacja świadka zależy wyłącznie od tego, które z małżonków wnosi o przeprowadzenie dowodu z jego zeznań. Zeznania dotyczą faktu skonsumowania lub nieskonsumowania małżeństwa oraz źródła uzyskanej informacji. Wiedza świadka może pochodzić od jednego lub obojga małżonków, ewentualnie od osób trzecich, np. znajomych małżonków. W tych sprawach świadkiem może być każda osoba, która posiada wiedzę o skonsumowaniu lub nieskonsumowaniu małżeństwa przez strony.

3.4. Istota dowodu z zeznań świadka w procesie o domniemaną śmierć współmałżonka

Gdy śmierć współmałżonka nie może być potwierdzona urzędowym dokumentem kościelnym lub świeckim, drugie z małżonków nie jest uważane za wolne od węzła małżeńskiego, chyba że biskup diecezjalny wydał stwierdzenie domniemanej śmierci (CIC/83, kan. 1707 § 1).

Kodeks Prawa Kanonicznego jako ostatni proces w sprawach małżeńskich wymienia proces w sprawach o domniemaną śmierć współmałżonka. Proces ten jest ujęty zaledwie w jednym kanonie. Dla kwestii dowodowych istotny jest kan. 1707 § 2 stanowiący, że biskup diecezjalny może wydać stwierdzenie, o którym mowa w § 1, tylko wtedy, gdy po przeprowadzeniu odpowiednich dochodzeń, na podstawie zeznań świadków, rozgłosu albo poszlak osiągnie moralną pewność co do śmierci współmałżonka. Sama nieobecność współmałżonka, nawet długotrwała, nie jest wystarczająca.

Ustawodawca kościelny przewidział zatem możliwość przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka, mimo iż proces w sprawach o domniemaną śmierć współmałżonka ma charakter postępowania administracyjnego i nie jest wówczas prowadzone postępowanie sądowe. Proces w sprawach o domniemaną śmierć współmałżonka jest, jak stanowi doktryna, postępowaniem o stwierdzenie zgonu (Rakoczy 2024, 140).

W celu skutecznego przeprowadzenia rozpoznania sprawy gromadzi się materiał dowodowy, do którego przynależą przede wszystkim zeznania wiarygodnych świadków, takich jak: bezpośredni uczestnicy wydarzenia będącego domniemaną przyczyną zgonu zaginionego, współmałżonek zaginionego, członkowie bliskiej rodziny i przyjaciele znający sprawę ze słyszenia, w celu wykluczenia innych okoliczności, które wyjaśniałyby zaginięcie i przypuszczalną śmierć osoby (Dullak, 2019, 150).

Największe znaczenie mają zeznania wiarygodnych świadków naocznych, którzy znali zaginionego, byli bezpośrednimi świadkami jego śmierci oraz zgodnie zeznają o miejscu i przyczynie zgonu lub widzieli świadectwo śmierci, które potem stało się niedostępne. Wystarczającym dowodem może być zeznanie jednego wiarygodnego świadka naocznego, jeżeli nie ma przeciwko niemu zarzutów i jest ono zgodne z innymi ustaleniami. Mniejsze znaczenie mają zeznania świadków ze słyszenia. Bardziej wiarygodni są świadkowie pochodzący z rodziny lub bliskiego otoczenia osoby zaginionej. Przesłuchując tych świadków, należy ustalić: kiedy, od kogo i w jakich okolicznościach dowiedzieli się od śmierci lub innych istotnych faktach (Sztychmiller 2002, 160). Zasadniczo powinno być ich dwóch, chociaż dopuszczalne jest zeznanie pod przysięgą jednego świadka, uzupełnione dowodami poszlakowymi; w szczególnych okolicznościach można przyznać pełną moc dowodową zeznaniom opartym na pogłoskach (Corral Talciani 2000, 466).

Świadkiem w sprawach o domniemaną śmierć współmałżonka może być zatem każda osoba posiadająca wiedzę na temat śmierci jednego z małżonków, niezależnie od źródła tej informacji – zarówno będąca świadkiem zdarzenia, w wyniku którego nastąpiła śmierć małżonka, gdy brak jest dokumentu stwierdzającego zgon, jak i osoba, która uzyskała tę informację od innych. W przypadku przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka, jego zeznania dotyczą okoliczności, w których dowiedział się o śmierci małżonka. Istota tych zeznań zależy między innymi od obecności świadka na miejscu zgonu, zgodności z zeznaniami innych świadków, z innymi dowodami oraz potwierdzenia źródła uzyskanej wiedzy o śmierci małżonka.

Zakończenie

Istota dowodu z zeznań świadka zależy od rodzaju procesu małżeńskiego, który został wszczęty. Sama inicjatywa procesu nie jest jedynym czynnikiem wpływającym na sytuację świadka. W procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa rola świadka jest zależna od trzech czynników, tj. od tego, które z małżonków wnosi o przeprowadzenie dowodu, od tytułu nieważności małżeństwa podnoszonego w skardze powodowej oraz od trybu, w jakim proces będzie prowadzony. W sprawach o separację czynnikiem decydującym o sytuacji świadka jest przesłanka wszczęcia separacji. W tym przypadku dowód z zeznań świadka pozwala ustalić, czy żądanie orzeczenia separacji z przyczyn wskazanych w pozwie jest uzasadnione, oraz czy istnieje szansa na przywrócenie wspólnego pożycia małżeńskiego przez małżonków. W sprawach o uzyskanie dyspensy od małżeństwa ważnie zawartego a niedopełnionego rola świadka nie jest tak istotna, jak w przypadku sprawy o stwierdzenie nieważności małżeństwa lub separacji. Ogranicza się ona przede wszystkim do ujawnienia lub potwierdzenia okoliczności dotyczących skonsumowania małżeństwa. W procesie w sprawie domniemanej śmierci współmałżonka, zeznanie świadka dotyczyłoby okoliczności, w jakich pozyskał wiedzę o zgonie zaginionego. Zeznania świadka nie zawsze okażą się konieczne. W niektórych przypadkach, jak na przykład w sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa prowadzonych w trybie procesu skróconego lub dokumentalnego, zeznania świadków mogą spowodować niepotrzebne przedłużenie postępowania lub być zbędne. Niezależnie od rodzaju procesu małżeńskiego, zeznania świadka mogą mieć istotne znaczenie, gdyż pozwalają poznać małżonków z perspektywy osoby trzeciej. Dzięki temu mogą stanowić pomoc dla sądu w osiągnięciu pewności moralnej, niezbędnej do wydania sprawiedliwego orzeczenia.

Funding: This research received no external funding.

Institutional Review Board Statement: Not applicable

Informed Consent Statement: Not applicable

Data Availability Statement: Not applicable

Acknowledgments: Not applicable

AI tools: Not applicable.

Conflicts of Interest: The author declares no conflict of interest.

References

Sources

Pontificium Consilium de Legum Textibus. *Dignitas Connubii*. Instructio servanda a tribunalibus dioecesanis et interdioecesanis in pertractandis causis nullitatis matrimonii, 25.01.2005. *Communicationes* 37 (2005): 11–92. Translation: Kołmentarz do Instrukcji procesowej „Dignitas connubii”. 2007. Edited by Tomasz Rozkrut. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu (=DC).

Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25.01.1983. AAS 75/II (1983): V-XXX. 1-317. Translation: *Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*. Stan prawny na dzień 8 sierpnia 2023 r. Zaktualizowany przekład na język polski. 2023. Poznań: Pallottinum (=CIC/83). https://episkopat.pl/files/24.bkt/08/28/10/834535_aB1m_zKEPnastronieKEP_17.08.20231.pdf. Accessed 5 January 2026.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego (tj. Dz. U. 2024 r. poz. 1568) (=kpc).

Literature

Adamczewski, Karol Krystian. 2023. “Expectations to the application of the rule *testus unus testis nullus* in the Canonical process.” *Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* 18, 20(1): 9-22. <https://doi.org/10.32084/bsawp.5306>.

Corral Talciani, Hernán. 2000. “La declaración de muerte presunta en el derecho matrimonial canónico.” *Ius Canonicum* 40(80): 451-471. <https://doi.org/10.15581/016.40.15084>.

Cox, Craig A. 2000. “The Contentious Trial.” In *New Commentary on the Code of Canon Law*. Edited by John P. Beal, James A. Coriden, and Thomas J. Green, 1655-1754. New York: Paulist Press.

Czujek, Marcin. 2016. “Psychologia sądowa w ocenie zeznań stron i świadków.” *Ius Matrimoniale* 27(4): 95-122. <https://doi.org/10.21697/im.2016.27.4.05>.

Dappa, Rafał. 2015. “Duchowny jako świadek w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa.” *Ius Matrimoniale* 26(2): 73-84.

Dappa, Rafał. 2016. “Dowód ze świadka jedyne w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa.” *Teologia Młodych* 5: 25-33.

de Jesus Ribeiro, Valdinei. 2022. “A não consumação do matrimônio e a dissolução do vínculo conjugal.” *Scientia Canonica* 5(9): 93-131. <https://doi.org/10.31240/2595-1165.vol5n9a2022pp93-131>

- del Amo, León. 2023. "Dowody." In *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, 2nd ed., edited by Piotr Majer, 939-972. Warszawa: Wolters Kluwer.
- del Amo, León. 2023. "Proces o dyspensę od małżeństwa zawartego a niedopełnionego." In *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, 2nd ed., edited by Piotr Majer, 1044-1051. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Dullak, Kazimierz. 2019. "Śmierć elementem sprawczym rozwiązania węzła małżeńskiego." *Prawo Kanoniczne* 62(2): 133-156. <https://doi.org/10.21697/pk.2019.62.2.06>.
- Gołąb, Jan. 2002-2003. "Instytucja separacji małżeńskiej w obowiązującym prawie kanonicznym." *Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej* no. 9-10: 279-301.
- Góralski, Wojciech. 2014. "Sędziowska ocena dowodów na przykładzie wyroku Roty Rzymskiej c. Defilippi z 26 lutego 2009 r. (*incapacitas assumendi, exclusio boni sacramenti, exclusio boni coniugum*): część II." *Ius Matrimoniale* 25(3): 5-26.
- Grochowska, Natalia. 2018. "Pojęcie świadka w kanonicznym i polskim postępowaniu karnym." *Kościół i Prawo* 7, 20(2): 173-190. <https://dx.doi.org/10.18290/kip.2018.7.2-12>.
- Grzywacz, Jerzy. 1985. "Moc dowodowa zeznań świadków według nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego." *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 32(5): 19-53.
- Hervada, Javier. 2023. „Separacja małżonków.” In *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, 2nd ed., edited by Piotr Majer, 694-706. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Karłowski, Kazimierz. 1964. "Z praktyki sądowej: zeznania świadków." *Prawo Kanoniczne* 7(1-2): 387-398. <https://doi:10.21697/pk.1964.7.1-2.10>.
- Karp, Sabina. 2019. "Proof in proceedings for the declaration of nullity of marriage." *Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* 14, 16(2): 179-192. <https://doi.org/10.32084/sawp.2019.14.2-12>.
- Kasprzyk, Piotr. 2003. "Separacja małżonków: instytucja funkcjonująca w polskim prawie rodzinnym i w prawie kanonicznym." *Ius Matrimoniale* 14(8): 87-118.
- Krzywkowska, Justyna. 2019. "Zdolność świadków do składania zeznań przed sądami kościelnymi." *Roczniki Nauk Prawnych* 29(4): 141-153. <http://dx.doi.org/10.18290/rnp.2019.29.4-10>.
- Latosiński, Łukasz J. 2021. "Separacja w prawie polskim i kanonicznym." *Zeszyty Naukowe WSG, seria: Edukacja – Rodzina – Społeczeństwo* 39(6): 345-358.
- Lüdicke, Klaus. 2015. *Dignitas Connubii: Norms and Commentary*. 3rd printing. Translated by Ronny E. Jenkins. Washington DC: Canon Law Society of America.
- Pawłuk, Tadeusz. 1971. *Kanoniczne procesy szczególne*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Pawłuk, Tadeusz. 1973. *Kanoniczny proces małżeński*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.

- Pawluk, Tadeusz. 2016. *Doczesne dobra Kościoła. Sankcje w Kościele. Procesy*. Vol. 4 of *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Pisz, Łukasz. 2018. "Zeznania świadka a pewność moralna sędziego w sprawach o nieważność małżeństwa." *Annales Canonici* 14(2): 253-270. <https://doi.org/10.15633/acan.2777>.
- Rakoczy, Bartosz. 2024. "Koniec życia małżonka z perspektywy kanonicznego prawa małżeńskiego." *Studia Iuridica Toruniensia* 34(1): 129-144. <https://doi.org/10.12775/SIT.2024.007>.
- Rozkrut, Tomasz. 2007. "Tytuł VII: Dowody." In *Komentarz do Instrukcji procesowej Dignitas Connubii*, edited by Tomasz Rozkrut, 229-295. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarka w Sandomierzu.
- Szychmiller, Ryszard. 2002. "Stwierdzenie domniemanej śmierci współmałżonka." *Ius Matrimoniale* 13(7): 151-166. [https://doi.org/10.21697/im.2002.7\(13\).08](https://doi.org/10.21697/im.2002.7(13).08).
- Szychmiller, Ryszard. 2007. "Dowody." In *Księga VII. Procesy*. Vol. 5 of *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, edited by Józef Krukowski, 172-240. Poznań: Pallottinum.
- Witkowski, Wojciech. 2014. "Kryteria oceny dowodów w procesach o nieważność małżeństwa." *Kościół i Prawo* 3 16(1): 87-107.
- Zuanazzi, Gianfrancesco. 2006. *Psicologia e psichiatria nelle cause matrimonial canoniche*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.

Abstrakt

Tło i uzasadnienie podjętego tematu: Głównym powodem podjęcia problemu poruszanego w artykule była chęć przedstawienia istoty dowodu z zeznań świadka na tle spraw małżeńskich regulowanych przez prawodawcę kościelnego. Literatura prawnokanoniczna dotycząca świadka jest bogata. Brakuje, opracowania, w którym podejmowana jest próba porównania dowodu z zeznań świadka w procesach małżeńskich.

Główny cel badań: Przedstawienie istoty dowodu z zeznań świadka w procesach małżeńskich regulowanych przez prawodawcę kościelnego.

Zastosowane metody: Zastosowano metodę dogmatyczno-prawną. Przedstawiono istotę instytucji świadka w procesach małżeńskich regulowanych przez prawodawcę kościelnego.

Kluczowe wyniki: Istota dowodu z zeznań świadka jest zależna od rodzaju procesu w sprawach małżeńskich.

Najważniejsze wnioski: W sprawach małżeńskich istota dowodu z zeznań świadka jest zależna od czynników, które kształtują jego sytuację procesową jak: strona, która go powołuje, tryb procesu i tytuł dochodzonego roszczenia (szczególnie w sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa i separacji). Dowód z zeznań świadka nie jest konieczny we wszystkich procesach małżeńskich.

Słowa kluczowe: dowód, świadek, postępowanie dowodowe, procesy w sprawach małżeńskich, małżeństwo

THE ESSENCE OF EVIDENCE FROM WITNESS TESTIMONY
IN CANONICAL MARRIAGE PROCESSES

Abstract

The problem addressed: The main impetus for addressing the issue raised in the article was the desire to present the nature of witness testimony as evidence in the context of matrimonial cases governed by ecclesiastical law. Literature on witnesses in canon law is extensive. However, there is a scarcity of studies that attempts to compare the value of witness evidence simultaneously in various matrimonial proceedings.

The aim of the research conducted: Presentation of the nature of witness testimony as evidence in matrimonial processes regulated by church authority.

Methods: A theoretical-legal method was used. The study presents the nature of the institution of witness in matrimonial processes regulated by church authority.

The results of the research: The nature of witness testimony as evidence is related to the type of matrimonial process.

The conclusions drawn from the research: In matrimonial processes, the nature of witness testimony as evidence is related to factors that determine the procedural situation, such as the party who calls the witness, the procedural mode and the title of the legal claim (particularly in cases concerning the declaration of nullity of marriage and separation). Witness testimony as evidence is not necessary in all matrimonial processes.

Keywords: evidence, witness, evidentiary procedure, matrimonial processes, marriage

Translated by Alan Kretkowski